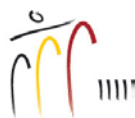

ADVIES

**Advies over bedingen inzake duur en opzeg in
overeenkomsten inzake het gebruik van
betaalterminals**

Inleiding

De Minister van Economie, de heer Pierre-Yves Dermagne, vroeg de bijzondere raadgevende commissie Onrechtmatige Bedingen bij brief van 21 september 2022 om advies omtrent het al dan niet onrechtmatig karakter van clausules inzake de duur, stilzwijgende verlenging en opzegmogelijkheden in overeenkomsten gesloten tussen ondernemingen (in de eerste plaats handelaars) en ondernemingen die elektronische of digitale betaaldiensten aanbieden, en dit bij toepassing van artikel VI.91/8, § 1 van het Wetboek van Economisch Recht (hierna WER).

De brc Onrechtmatige Bedingen onderzocht in dit kader de algemene voorwaarden van een 8-tal ondernemingen die betaalterminals verhuren aan ondernemingen. Er kan hierbij opgemerkt worden dat wat elektronische betalingen betreft, het betalen via een debet- of kredietkaart aan een betaalterminal maar één van de betalingswijzen vormt, naast bijvoorbeeld toepassingen om elektronisch te betalen via smartphones, enz. Laatstgenoemde nieuwe betalingswijzen komen nu meer en meer voor mede door de Covid-19 pandemie en de wettelijke verplichting om een digitale betaaloptie aan te bieden. In het hierna gegeven advies wordt voornamelijk de aandacht gevestigd op overeenkomsten inzake het verhuren van betaalterminals, wat weliswaar geen globaal beeld weergeeft van de in deze sector gehanteerde betaalwijzen en daarmee gepaard gaande contractvoorwaarden. Maar aangezien de heer Minister het in zijn vraagstelling enkel had over de overeenkomsten inzake het verhuren van betaalterminals, heeft de brc Onrechtmatige Bedingen vooral dit segment van de relevante markt nader onderzocht.

Er moet bij betalingen via betaalterminals die ter beschikking worden gesteld van de ondernemingen een onderscheid gemaakt worden tussen het verhuren van de betaalterminals enerzijds, en het mogelijk maken en verwerken van de betalingstransacties anderzijds ("commercial acquiring"). Wat dit laatste aspect betreft, merkt de brc Onrechtmatige Bedingen op dat de wettelijke bepalingen inzake onrechtmatige bedingen in overeenkomsten gesloten tussen ondernemingen niet van toepassing zijn op financiële diensten (art. VI.91/1, § 1, WER¹). Aan het begrip "financiële dienst" wordt in het Wetboek van Economisch Recht voor de toepassing van de bepalingen van boek VI een ruime invulling gegeven. Artikel 1.8, 18° WER definieert het begrip financiële diensten als "**iedere** dienst van bancaire aard of op het gebied van kredietverstrekking, verzekering, individuele pensioenen, beleggingen *en betalingen*".

---

¹ Tenzij de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit, en op advies van de Nationale Bank van België en van de FSMA, bepaalde bepalingen van deze titel van toepassing zou verklaren op financiële diensten. Zie art. VI.91/1, § 1, tweede lid, WER.

De brc Onrechtmatige Bedingen wenst voorafgaandelijk ook op te merken dat de hierna gemaakte opmerkingen altijd bijkomend contextueel getoetst moeten worden, rekening houdend met alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst, de algemene economie van de overeenkomst, alle geldende handelsgebruiken, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het moment waarop de overeenkomst gesloten is, rekening houdend met de aard van de producten waarop de overeenkomst betrekking heeft (artikel VI.91/3, § 2, WER). Zoals hierna zal blijken, dienen bedingen inzake duur, stilzwijgende verlenging en opzeg vooral aan een aantal bepalingen van de grijze lijst getoetst worden (zie vooral de artikelen VI.91/5, 2°, en 5° WER), naast de toetsing aan de open norm (art. VI.91/3, § 1, WER).

Bij het beoordelen of clausules inzake duur, opzeg, stilzwijgende verlenging al dan niet onrechtmatig zijn, speelt ook de vereiste van duidelijkheid en begrijpelijkheid in ruime zin (de transparantievereiste, artikel VI.91/3, §2, tweede lid, WER) een belangrijke rol: hoe werden deze clausules onder de aandacht gebracht?

Ook de marktpraktijken die rechtstreeks verband houden met de overeenkomst kunnen in aanmerking genomen worden bij de interpretatie van een overeenkomst, zoals blijkt uit artikel VI.91/2, tweede lid WER². Dit volgt trouwens eveneens uit het feit dat bij de beoordeling van bedingen altijd met de omstandigheden rond de sluiting moet rekening gehouden worden (zie artikel VI.91/3, § 2, eerste lid, WER). Indien een vertegenwoordiger bijvoorbeeld een overeenkomst sluit naar aanleiding van een 'spontaan' bezoek bij een onderneming/handelaar tijdens zijn openingsuren met foutieve beweringen, dan bestaat er immers een reëel gevaar van overrompeling, wat een strengere beoordeling van de clausules op zich, en de presentatie van de overeenkomst, rechtvaardigt.

Gezien de gerichte vraag van de heer Minister om de clausules inzake duur, stilzwijgende verlenging en opzegmogelijkheden te onderzoeken, heeft de brc Onrechtmatige Bedingen zich niet gebogen over andere soorten clausules inzake aansprakelijkheid, eenzijdige wijzigingsbevoegdheid van voorwaarden, waarover evenzeer vragen gesteld kunnen worden bij sommige van de onderzochte contractvoorwaarden.

De brc Onrechtmatige Bedingen merkt tenslotte nog op dat enkele ondernemingen die betaalterminals aanbieden contractueel bepalen dat een ander rechtsstelsel van toepassing is. Het behoort in de eerste plaats aan de rechter om gelet op de concrete omstandigheden na te gaan welk recht van toepassing is.

---

² Zie voor een toepassing, weliswaar in b2c-contracten, in de rechtspraak van het Hof van Justitie: HvJ 15 maart 2012, C-453/10, *Jana Pereničová en Vladislav Perenič tegen SOS financ spol. s r. o.*, ECLI:EU:C:2012:144 (een oneerlijke handelspraktijk moet mede in de beoordeling van het onrechtmatige karakter van de contractvoorwaarden betrokken worden).

Desgevallend zou kunnen geoordeeld worden dat de beschermingsregeling van ondernemingen tegen onrechtmatige bedingen bepalingen van bijzonder dwingend recht betreffen bij toepassing van artikel 9 van de Rome I-Verordening³, waardoor de rechter, indien een Belgische onderneming benadeeld zou worden door onrechtmatige bedingen conform de Belgische regeling, deze wetgeving bij voorkeur zou kunnen toepassen⁴.

---

³ Verordening (EG) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I), *Publ.-bl. EG*, L 177, 4.7.2008, p. 6–16.

⁴ In dezelfde zin *Parl. St.*, Kamer, Doc 54 1451/003, p. 34-35.

Voor een kritische bespreking van de toepassing van artikel 9 Rome I-Verordening zie R. JAFFERALI, „Les clauses abusives dans les contrats B2B après la loi du 4 avril 2019 ou le règne de l’incertitude », *J.T.* 2020, n° 6812, p. 280-281, n° 12.

Analyse van de aangetroffen clausules inzake duur, stilzwijgende verlenging, en opzegmogelijkheden

1 Transparantievereiste: taal en formele transparantie

Artikel VI.91/2 van het Wetboek van Economisch Recht bepaalt dat “indien alle of bepaalde bedingen van de overeenkomst schriftelijk zijn, ze duidelijk en begrijpelijk moeten zijn opgesteld”.

1.1 Duidelijke algemene presentatie, lettergrootte, structuur qua essentie en bijkomstige elementen

Het gaat bij de invulling van de transparantievereiste in de eerste plaats om de vraag of de bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd, zowel wat de structuur en de presentatie van de voorwaarden betreft, als wat de wijze van formulering betreft: de onderneming moet aan de hand van de meegedeelde contractvoorwaarden zijn rechten en verplichtingen, en deze van de tegenpartij op duidelijke en begrijpelijke wijze kunnen vatten.

Dit betekent vooreerst een formulering in duidelijke bewoordingen, op maat van diegene die van de bedingen kennis moet nemen. De brc Onrechtmatige Bedingen kon in dat opzicht vaststellen dat, zoals in punt 2 nader besproken wordt, de duur soms zonder dat daar enig motief voor bestaat, in trimesters wordt weergegeven.

Dit betekent ook dat bedingen met een belangrijke impact op de contractuele relatie duidelijk onder de aandacht moeten worden gebracht, opdat van een geïnformeerde toestemming sprake zou zijn, en dat onverwachte of ‘bezwarende bedingen’, waarbij in de eerste plaats kan worden gedacht aan exoneratiebedingen, schadebedingen, beperkingen inzake opzeg en duur, ook prominent naar voor dienen te komen.

Concreet beveelt de brc Onrechtmatige Bedingen aan dat indien de duur een belangrijk element van de overeenkomst, dit liefst apart naar voor komt.

Clausules die met elkaar samenhangen, bijvoorbeeld clausules inzake duur en opzeg, kunnen best samen behandeld worden in de voorwaarden⁵.

---

⁵ Wat telt is dat de onderneming naast de duur ook onmiddellijk ziet hoe en wanneer hij kan opzeggen. Dit kan bijvoorbeeld ook via een duidelijke kruisverwijzing in de bepaling inzake duur. Dit volgt uit de klassieke uitlegging van de transparantievereiste, de zogenaamde “formele” transparantie. Aangezien de b2b-wetgeving nieuw is, kan voor voorbeelden enkel verwezen worden naar de toepassing van deze vereiste in b2c-overeenkomsten. Hierop is uitvoerig ingegaan in de adviezen “b2c” van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen.

De brc Onrechtmatige Bedingen stelt vast dat sommige van de voorwaarden in een veel te klein lettertype zijn weergegeven, waarbij essentiële en minder essentiële elementen door elkaar worden gebruikt zodat de onderneming op basis van de medegedeelde voorwaarden geen duidelijk zicht krijgt op de respectieve rechten en verplichtingen. Andere overgemaakte overeenkomsten zijn veel te lang (bijvoorbeeld 48 pagina's), waardoor het quasi-onmogelijk wordt een correcte inschatting te maken van de respectieve rechten en verplichtingen.

Indien de onderneming zich bijvoorbeeld dient te houden aan een lange bepaalde duur met een strikte bepaling inzake opzeg en opzegvergoeding, kunnen dergelijke bepalingen best duidelijk vermeld te worden, zodat de onderneming weet waaraan zich te houden.

1.2 Samenlezing huur betaalterminal + acquiring: afstemmen van de overeenkomsten op elkaar, of anders duidelijke info over de desgevallend verschillende contractvoorwaarden

Zoals in de inleiding is besproken, gaat het bij het aanbieden van een elektronische betalingswijze enerzijds om het verhuren van de betaalterminals, en anderzijds om het mogelijk maken en verwerken van de betalingstransacties ("commercial acquiring").

Het is aan de onderneming die aanbiedt om elektronische betalingswijzen mogelijk te maken, om desgevallend duidelijk te maken dat het hier om twee verschillende prestaties gaat, waar de onderneming die zich richt tot de klant dient te preciseren dat voor wat deze "acquiring" betreft, hij beroep doet op een andere dienstverlener, voor wiens naam en rekening hij desgevallend optreedt.

Bij de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding moet onder meer rekening gehouden worden met de andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het moment waarop de overeenkomst is gesloten, mede gelet op de aard van de producten waarop de overeenkomst betrekking heeft.

Indien beide overeenkomsten door dezelfde onderneming worden aangeboden, moeten zij dus op elkaar afgestemd zijn. Gelden er toch andere voorwaarden qua bijvoorbeeld betaling, duur, opzeg, dan moeten deze duidelijk onder de aandacht van de verkrijgende onderneming worden gebracht, zodat aan de transparantievereiste wordt voldaan en de onderneming weet waaraan zij zich moet houden.

Zie per analogie in verband met de klassieke uitleg van de transparantievereiste in b2c-overeenkomsten: Mededeling van de Europese Commissie, Richtsnoeren met betrekking tot de uitlegging en toepassing van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, *Publ.-Bl. EU* 27 september 2019, (C 323/04), C323/25. Zie voor een gelijkaardige toepassing in b2c-Overeenkomsten in verband met betalingsvoorwaarden en eventuele betwisting van het te betalen bedrag COB 19, 29 maart 2006, Advies over de algemene voorwaarden van de exploitanten van vaste telefoondiensten, p. 20.

Bijvoorbeeld

Eén van de onderzochte ondernemingen bepaalt in het algemeen:

“7.1 De (initiële) looptijd van de Overeenkomst staat in de Overeenkomst. Wanneer daarin geen looptijd is vermeld, heeft de Overeenkomst een looptijd van één (1) jaar. De duur van de Overeenkomst wordt na afloop van de oorspronkelijke looptijd automatisch verlengd met telkens één (1) jaar, tenzij in de Overeenkomst anders is bepaald of de Overeenkomst tijdig en rechtsgeldig is opgezegd.

7.2 De Overeenkomst kan Schriftelijk door zowel de verhuurder als de Klant worden opgezegd tegen het einde van de (verlengde) looptijd van de Overeenkomst met inachtneming van een opzegtermijn van ten minste drie (3) maanden. In het geval de Overeenkomst door de Klant telefonisch of via de website wordt opgezegd, dan kunnen de relevante gegevens via (voice)logging worden vastgelegd.

Voor de huur van de betaalterminal bepaalt de onderneming verder in de contractvoorwaarden:

21.2 De initiële looptijd van de Overeenkomst staat vermeld in de Overeenkomst en bedraagt twaalf (12) of vierentwintig (24) maanden. De initiële Overeenkomst is niet tussentijds opzegbaar. De Overeenkomst kan door de Klant slechts Schriftelijk worden opgezegd tegen het einde van de initiële looptijd met inachtneming van een opzegtermijn van ten minste drie (3) maanden. De opzegging wordt geacht te zijn gedaan aan het einde van de maand. In het geval de Overeenkomst door de Klant telefonisch of via de website wordt opgezegd, kunnen de relevante gegevens via (voice)logging worden vastgelegd.

21.3 De duur van de Overeenkomst wordt na afloop van de initiële looptijd automatisch verlengd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie (3) maanden, tenzij de Overeenkomst overeenkomstig het vorige lid tijdig en rechtsgeldig is opgezegd.”

Commentaar

In dit voorbeeld komen twee verschillende bedingen omtrent de duur en de opzeg naar voor, waardoor het niet duidelijk is voor de onderneming hoe lang hij gebonden is en wanneer precies hij moet opzeggen, wil hij de overeenkomst niet langer verlengen. Tenzij dit duidelijk geregeld zou worden op de voorzijde van de bestelbon en de onderneming zou weten waaraan zich te houden⁶, is een dergelijke discordante regeling in strijd met de transparantievereiste, met andere woorden de verplichte duidelijke en begrijpelijke formulering van geschreven bedingen (art. VI.91/2, § 1, WER).

De gebrekkige transparantie omtrent de duur en opzeg van de overeenkomst heeft tot gevolg dat het moeilijk wordt om de overeenkomst die voor een bepaalde duur is gesloten op te

---

⁶ Er kan immers van uitgegaan worden dat wat op de bestelbon overeengekomen is tussen de partijen duidelijker de wil van de partijen weergeeft dan wat er figureert op de contractvoorwaarden op de keerzijde.

zeggen. Dit leidt tot een kennelijk onevenwicht tussen de rechten en plichten van de partijen in de zin van artikel VI.91/3, § 1, WER.

1.3 Taal

Een wezenlijk element bij de beoordeling of de onderneming op duidelijke en begrijpelijke wijze in kennis werd gesteld van de toepasselijke voorwaarden, is de taal waarin de voorwaarden zijn opgesteld.

De taal waarin de gebruiksvoorwaarden mogen of moeten worden opgesteld, wordt grotendeels bepaald door de 'gemiddelde onderneming' waarop de onderneming die betaalterminals aanbiedt, zich richt. Of contractvoorwaarden die opgesteld zijn in het Engels voldoen aan de transparantievereiste, hangt af van de concrete omstandigheden van het geval.

2 Initiële duur

In de contractvoorwaarden van de ondernemingen wordt meestal een vaste duur van 1 of 2 jaar bedongen, die vaak (maar dit kon niet in alle gevallen geverifieerd worden) vermeld wordt op de voorzijde van de bestelbon.

De duur van de overeenkomst is een essentieel element van overeenkomsten die een continue dienstverstrekking tot voorwerp hebben, zoals in casu de huur van betalingsterminals en het ter beschikking stellen van een bepaalde technologie om betalingstransacties te verwezenlijken. Dit geldt des te meer gelet op de soms verregaande financiële gevolgen die contractueel verbonden worden aan het niet-naleven van deze vaste duur.

2.1 Onduidelijke communicatie omtrent de totale duur en gevolgen hiervan

Aangezien het om een essentieel element van de overeenkomst gaat, moet de duur uitdrukkelijk onder de aandacht gebracht worden, en bijvoorbeeld op de voorzijde van het contact naar voor te komen. Vermeldingen en bedingen omtrent de vaste duur moeten overeenkomstig artikel VI.91/2 WER op duidelijke en begrijpelijke wijze geformuleerd zijn, zodat zonder twijfel vaststaat dat de toetredende onderneming met kennis van zaken ingestemd heeft met de vaste duur.

De brc Onrechtmatige Bedingen trof op de twee overgemaakte bestelbonnen die ze kon bekomen geen duidelijke aanduiding van de bepaalde, minimale, duur aan, noch van de opzegmogelijkheid.

Bijvoorbeeld

“1. De huurovereenkomst wordt afgesloten voor een onherroepbare periode van 20 trimesters. De facturatie en start van de huurovereenkomst vangt aan voor een vaste periode van 20 trimesters op datum van levering van het materiaal, voorwerp uitmakend van huidig contract, rekening houdend met de commerciële kortingen, indien van toepassing. [...]. Tenzij de Huurder tijdig via een aangetekend schrijven aan de verhuurder te kennen geeft dat hij de overeenkomst niet wil verlengen en vernieuwen, ten laatste 12 maanden voor het einde van de oorspronkelijke looptijd, en de betaalterminal tijdig en aangetekend naar de verhuurder teruggestuurd heeft, wordt deze overeenkomst verlengd voor een bijkomende periode van 20 trimesters (5 jaar) onder dezelfde voorwaarden als deze overeenkomst. ”

Bespreking

In dit voorbeeld moet de toetredende onderneming zich gedurende 5 jaar contractueel verbinden aan de onderneming inzake betaalterminals. Een formulering van een dergelijke kernvoorwaarde als zijnde een onherroepbare periode van 20 trimesters maakt het de toetredende onderneming moeilijk om onmiddellijk te begrijpen voor hoe lang zij zich verbindt. Verderop in de lange clause is vermeld dat de huurder 12 maanden voor het einde van de overeenkomst zijn wil moet te kennen geven deze overeenkomst niet te willen verlengen. Bovendien staat, zoals zal hierna zal blijken in punt 2, het aanvangspunt van de contractuele verbondenheid niet vast bij de contractsluiting, wat verregaande gevolgen kan hebben bij niet-tijdige kennisgeving van de wil tot niet-verlenging.

Een dergelijke onduidelijke formulering van de duur is volgens de brc Onrechtmatige Bedingen bijgevolg in strijd met de transparantievereiste.

Vervolgens is een contractuele verbondenheid van 5 jaar een verbintenis die, gelet op de criteria van artikel VI.91/3, § 2, WER, en in het bijzonder de aard van het product, niet normaal verwacht zou worden door een gemiddelde onderneming. Bijgevolg moet een dergelijke afwijkende lange contractuele verbondenheid duidelijk onder de aandacht van de onderneming worden gebracht, wil zij geacht worden in te stemmen met een dergelijke verreikende gebondenheid qua duur.

Gebeurt dit niet, dan moet worden aangenomen dat de onderneming zich niet redelijkerwijze bewust kon zijn van de lange duur van de contractuele gebondenheid.

Een gebrek aan transparantie kan verregaande gevolgen hebben voor de duur van het engagement van de verkrijgende onderneming, en in strijd zijn met artikel VI.91/3, § 1 WER (de algemene norm).

Aangezien bij de zwarte en grijze lijst inzake onrechtmatige bedingen vooral het feitelijke gevolg van (combinaties van) bedingen moet worden nagegaan, en dit bij de grijze lijst voor wat het weerleggen van het vermoeden betreft mede moet bekeken worden in het licht van de contextuele elementen (art. VI.91/3, § 2, WER), zou ook kunnen geargumenteed worden dat een dergelijk beding in strijd is met artikel VI.91/5, 5°, WER, dat bedingen verbiedt die

ertoe strekken “onverminderd artikelen 5.90 tot 5.96 van het Burgerlijk Wetboek, de partijen te verbinden zonder opgave van een redelijke opzegtermijn”⁷.

Wat artikel VI.91/5, 5°, van de grijze lijst betreft, treedt de brc Onrechtmatige Bedingen weliswaar de kritiek geuit in de rechtsleer bij⁸ dat deze bepaling – in de mate ze van toepassing zou kunnen worden geacht op overeenkomsten van bepaalde duur - onterecht de indruk wekt dat overeenkomsten van bepaalde duur “een redelijke opzegtermijn” zouden moeten bevatten. De brc Onrechtmatige Bedingen beveelt dan ook aan dat deze bepaling geherformuleerd wordt bij de voorziene evaluatie van deze wetgeving⁹.

2.2 Onduidelijkheid omtrent het aanvangspunt van de bepaalde duur

Bij een overeenkomst van bepaalde duur is het van wezenlijk belang om ondubbelzinnig vast te stellen wanneer de overeenkomst begint, zeker als de overeenkomst een beding van stilzwijgende verlenging bevat. Het aanvangspunt van de overeenkomst van bepaalde duur wordt dan ook best door de twee partijen vastgelegd op de bestelbon.

Indien contractueel bepaald wordt dat de overeenkomst in werking treedt op de dag van ondertekening van de overeenkomst, en dit blijkt ook ondubbelzinnig op de bestelbon, stelt zich geen probleem.

Indien evenwel contractueel bepaald wordt dat de termijn begint bij levering of installatie van het materiaal, hetgeen niet samenvalt met de datum van de sluiting van de overeenkomst, dan kan er onduidelijkheid bestaan omtrent het aanvangspunt van de bepaalde duur, waardoor de verkrijgende onderneming haar verzet tegen de stilzwijgende verlenging mogelijks niet op een correcte, eenduidige wijze kan uitoefenen. Indien bovendien de datum van levering mede afhangt van de aanvaarding door de ‘acquirer’ en er geen vaste datum van levering wordt afgesproken in de bestelbon, dan is het gevolg van zo’n clause dat de

---

⁷ Zie in dit opzicht *Parl. St.*, Kamer, 54 1451/003, p. 43 bij de bespreking van deze bepaling in de grijze lijst: “Zoals hoger aangegeven bij de bedingen inzake stilzwijgende verlenging of vernieuwing, dient ook bij overeenkomsten van bepaalde duur de contractvrijheid niet kennelijk aangetast te worden en dient ook bij bepaalde duur de andere partij te beschikken over een redelijke opzegtermijn.” De brc Onrechtmatige Bedingen begrijpt deze bepaling vooral in die zin dat het verbod op het verbinden van een onderneming zonder redelijke opzegtermijn enkel van toepassing zou kunnen worden geacht op overeenkomsten van bepaalde duur waarin een onderneming, zonder dat zij daar expliciet op gewezen wordt, voor een zo lange bepaalde duur verbonden zou worden dat dit eigenlijk een ontwijking van het verbod op redelijke opzegtermijn bij overeenkomsten van onbepaalde duur zou betekenen.

⁸ O.m. R. JAFFERALI, „Les clauses abusives dans les contrats B2B après la loi du 4 avril 2019 ou le règne de l’incertitude », *J.T.* 2020, n° 6813, p. 308-309, n° 31 ; I. CLAEYS en T. TANGHE, « De b2b-wet van 4 april 2019 : bescherming van ondernemingen tegen onrechtmatige bedingen, misbruik van economische afhankelijkheid en oneerlijke marktpraktijken » *R.W.*, 2019-2020, nr. 38, p. 338.

⁹ Zie artikel VI.91/10 WER

dienstverstrekkende onderneming zich het recht voorbehoudt om eenzijdig dit beding van de overeenkomst te interpreteren, wat in strijd is met artikel VI.91/4, 2°, WER.

Bijvoorbeeld

Art. V.1. De facturatie en start van de huurovereenkomst vangt aan voor een vaste periode van 20 trimesters op datum van levering van het materiaal, voorwerp uitmakend van huidig contract, rekening houdend met de commerciële kortingen, indien van toepassing. Op bijkomende facturatie, buiten de facturatie van de huur van de betaalterminal, met betrekking tot "GPRS-communicatiekosten", "Transactieabonnement", en eventueel andere kunnen er geen gratis maanden van toepassing zijn. De facturatie van de huur vangt aan in de maand volgend op de installatie van de betaalterminal.

(Verder in de overeenkomst, art. V.3.): De betaalterminal wordt geleverd binnen een termijn van 120 dagen na aanvaarding door de acquirer van het dossier, getest en in dienst gesteld door de verhuurder of door een door haar aangeduide persoon of organisatie. Binnen België gebeurt de levering "delivery duty paid" (Incoterms 1990) en zij wordt geacht voltooid te zijn op het ogenblik dat de betaalterminal toekomt op het leveringsadres. Vanaf dat ogenblik vallen de risico's inzake verlies, diefstal en schade onder de volledige verantwoordelijkheid van de Huurder, zelfs in geval van overmacht.

2.3 Verbod van ongelijke gebondenheid bij de sluiting van de overeenkomst

De brc Onrechtmatige Bedingen trof in haar onderzoek omtrent de contractuele gebondenheid bij de contractsluiting bedingen aan waarbij de verkrijgende onderneming onherroepelijk verbonden is, terwijl de dienstverstrekkende onderneming zich het recht toe-eigende om de overeenkomst te weigeren tot na een maand na het sluiten van de overeenkomst.

Bijvoorbeeld

Onderhavige overeenkomst wordt onmiddellijk van kracht, tenzij de verhuurder deze overeenkomst expliciet weigert binnen een maand volgend op de ondertekening van deze overeenkomst. Elke weigering zal worden betekend voor de inwerkingstelling van de terminal en geeft geen recht op een schadevergoeding, zoals effectief door de Huurder wordt erkend. [...]

Voorbeeld 2

3.1 Alle offertes zijn steeds vrijblijvend, zowel wat prijs, inhoud, als de levertijd betreft, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld.

3.2 de verhuurder heeft het recht om een offerte in te trekken zonder daarom op enige wijze jegens de Acceptant aansprakelijk te zijn.

Commentaar door de brc Onrechtmatige Bedingen

Bedingen die voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de andere partij terwijl de uitvoering van de prestaties van de onderneming onderworpen is aan een voorwaarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van haar wil, zijn in elk geval onrechtmatig en in strijd met artikel VI.91/4, 1°, WER.

2.4 Contracten van bepaalde duur tegenover de mogelijkheid tot eenzijdige wijziging van de prijs en de voorwaarden

Terwijl bij contracten van bepaalde duur de verkrijgende onderneming zich 'onherroepelijk' ertoe verbindt om gedurende een bepaalde termijn diensten af te nemen, stelt de brc Onrechtmatige Bedingen vast dat de dienstverstrekkende onderneming zich het recht voorbehoudt om, naast een indexeringsbeding dat ieder jaar van toepassing is, de voorwaarden en prijzen op ieder ogenblik eenzijdig te wijzigen, mits de verkrijgende onderneming gedurende een minimale termijn op voorhand hiervan wordt verwittigd, en het haar dan vrijstaat de overeenkomst te beëindigen.

Voorbeeld 1

De verhuurder behoudt zich het recht de voorwaarden van deze overeenkomst te wijzigen en verbindt zich ertoe haar cliënteel met alle geschikte middelen van die wijzigingen op de hoogte te stellen. Die informatie wordt ten minste twee maanden voor het van kracht worden van een wijziging van de algemene of bijzondere voorwaarden verstrekt en minimum vijftien kalenderdagen vooraf ingeval van een prijsverhoging.

Voorbeeld 2

5.2. De onderneming heeft het recht om de financiële voorwaarden en andere voorwaarden van het Contract op elk ogenblik geheel of gedeeltelijk te herzien. De onderneming kan in het bijzonder ook een kaart-schema of Alternatief Betaalmiddel activeren of vervangen. De onderneming zal de Handelaar minstens een maand op voorhand in kennis stellen van de aangepaste voorwaarden. De Handelaar heeft het recht om de toepassing ervan te weigeren, door middel van een aangetekend schrijven verstuurd binnen de genoemde termijn, wat aanleiding zal geven tot de kosteloze beëindiging van het Contract, en waarbij zulke beëindiging effectief zal intreden op de laatste dag van de genoemde termijn. Eenmaal de genoemde termijn is verstreken, wordt de Handelaar verondersteld de nieuwe voorwaarden aanvaard te hebben.

5.3. De onderneming heeft het recht om in de producten, diensten en software alsook in de documentatie en procedures, verbeteringen en wijzigingen aan te brengen die de onderneming nuttig of noodzakelijk acht, bijvoorbeeld voor de continuïteit, de ontwikkeling en de beveiliging van het betaalsysteem en/of van haar elektronische netwerk of betaalproducten. De Handelaar verbindt zich ertoe deze verbeteringen en wijzigingen te aanvaarden, en de instructies van de onderneming inzake hun implementatie op te volgen, indien de betrokken diensten ten gevolge daarvan tijdelijk geschorst worden.

Bespreking door de brc Onrechtmatige Bedingen

Waar de verkrijgende onderneming zich voor een bepaalde duur ertoe verbindt diensten af te nemen aan een vooraf bepaalde prijs, kan langs de andere kant van de dienstverstrekkende onderneming worden verwacht dat zij zich ertoe verbindt de *overeengekomen prijs en prestatie* gedurende de afgesproken termijn te verstrekken, en gaat het niet op dat de dienstverstrekkende onderneming zich het recht voorbehoudt om de voorwaarden en de prijs eenzijdig en discretionair te kunnen wijzigen.

De brc Onrechtmatige Bedingen erkent evenwel dat het mogelijk maken van elektronische betalingen evenzeer afhangt van de technologische evoluties en vereisten ter zake, en dat de dienstverstrekkende onderneming omwille van dergelijke geldige redenen het recht heeft zijn dienstverlening aan te passen.

De dienstverstrekkende onderneming kan zich in die context evenwel geen algemene eenzijdige, discretionaire, bevoegdheid tot het wijzigen van de tarieven, noch van de kenmerken van de dienstverlening die van wezenlijk belang zijn voor de onderneming voorbehouden. Een dergelijke eenzijdige contractuele wijzigingsbevoegdheid kan vermoed te worden strijdig te zijn met artikel VI.91/5, 1°, WER, dat als onrechtmatig beschouwt, bedingen die ertoe strekken “de onderneming het recht te verlenen om zonder geldige reden de prijs, de kenmerken of de voorwaarden van de overeenkomst eenzijdig te wijzigen”.

Bij een overeenkomst van bepaalde duur kunnen bedingen die de dienstverstrekkende onderneming toestaan om eenzijdig en los van objectieve elementen (een geldige reden) de prijs en de voorwaarden aan te passen vermoed worden strijdig te zijn met artikel VI.91/5, 1°, WER, en creëren ze eveneens naar de mening van de brc Onrechtmatige Bedingen een kennelijk onevenwicht tussen de rechten en plichten van de partijen, in strijd met de algemene norm (art. VI.91/3, § 1, WER).

3 Stilzwijgende verlenging

Indien een overeenkomst voor bepaalde duur wordt aangegaan, komt er veelal een beding tot stilzwijgende verlenging in deze overeenkomsten voor. Zo'n clausule verleent de gebruiker van dit beding het recht de overeenkomst automatisch te verlengen, tenzij de tegenpartij vóór het einde van de bepaalde duur zijn wil te kennen zou geven deze overeenkomst niet langer te verlengen. Continuïteit van overeenkomsten is belangrijk, maar het is anderzijds ook essentieel dat de tegenpartij zich bewust is van deze verlenging, en zijn instemming met een dergelijke verlenging niet wordt aangetast doordat een te ver van het einde van de van de overeenkomst verwijderde datum is vastgesteld als uiterste datum voor

de kennisgeving van de wil van de onderneming om de overeenkomst niet te verlengen¹⁰. Ook mag een verlenging niet voor een onredelijke termijn gebeuren¹¹.

Bijgevolg maken bedingen die een onredelijk ver van het einde van de bepaalde duur bepaalde datum vaststellen ter kennisgeving van de wil om de overeenkomst niet te verlengen deze kennisgeving in hoofde van de onderneming fictief en benadelen zij kennelijk de contractuele rechten van de toetredende onderneming, in strijd met de algemene norm van artikel VI.91/3, § 1, WER. Wat een “te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is” om te kennen te geven de overeenkomst niet te willen verlengen zal opnieuw contextueel getoetst moet worden, waarbij vooral rekening zal gehouden moeten worden met de verhouding tussen de duur van de overeenkomst en de duur van de opzegtermijn, en de aard van het product.¹²

De brc Onrechtmatige Bedingen neemt in dit opzicht kennis van artikel VI.91/5, 2°, WER, dat stelt dat behoudens bewijs van het tegendeel vermoed worden onrechtmatig te zijn, de bedingen die ertoe strekken “2° een overeenkomst van bepaalde duur stilzwijgend te verlengen of te vernieuwen, zonder opgave van een redelijke opzegtermijn;”.

Ook hier wordt in de Memorie van Toelichting verduidelijkt dat beoogd wordt die bedingen tegen te gaan die de onderneming verhinderen om bewust te kiezen voor de verlenging strijdig zijn met de geciteerde bepaling¹³, maar ook hier dekt de vlag de lading onvoldoende, hoewel ook hier het effect van de bedingen moet worden nagegaan. De brc Onrechtmatige Bedingen beveelt dan ook aan dat deze bepaling geherformuleerd wordt bij de voorziene evaluatie van deze wetgeving¹⁴.

Bijvoorbeeld

Van de onderzochte operatoren zijn er ondernemingen die na de minimumperiode voorzien in één maand opzeg, en zijn er ook operatoren die contracten met een vaste duur van één of twee jaar hebben, die voor eenzelfde duur verlengd worden tenzij de onderneming te kennen

---

¹⁰ Zie in dit opzicht per analogie, maar met het nodige voorbehoud omdat het daar om de b2c-overeenkomsten gaat, artikel VI.83, 20° WER voor b2c-overeenkomsten.

¹¹ Zie eveneens per analogie, opnieuw met het nodige voorbehoud omdat het hier om b2c-overeenkomsten gaat, artikel VI.83, 19° WER.

¹² Zie o.m. R. STEENNOT, *Artikel & Commentaar Onrechtmatige Bedingen*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, p. 216. Met verwijzing naar de rechtspraak. Voor toepassingen in b2c-overeenkomsten, zie o.m. Gent, 1 juni 2011, *Jaarboek Marktpraktijken & Mededinging 2007*, p. 229, met noot P. CAMBIE. Zie ook COB 13, 3 juni 2004, Aanbevelingen over de algemene voorwaarden van vastgoedmakelaars in contracten tot verkoopbemiddeling, p. 11, waar een kennisgeving van 3 maanden voor het einde van een éénjaarlijkse bemiddelingsperiode onrechtmatig werd geacht in de zin van artikel VI.83, 20° WER.

¹³ *Parl. St.*, Kamer, Doc 54 1451/003, p. 42.

¹⁴ Zie artikel VI.91/10 WER

geeft niet verder te willen contracteren, mits inachtneming van een *opzegtermijn van ten minste 3 maanden*, en waarbij de opzeg wordt geacht te zijn gedaan aan het einde van de maand. De operatoren die nieuwe elektronische betalingsmogelijkheden voorzien, bijvoorbeeld ondernemingen die toepassingen via de smartphone aanbieden, hebben geen bepalingen inzake minimumduur of stilzwijgende verlenging.

Voorbeeld 1

“7.2 De Overeenkomst kan Schriftelijk door zowel de onderneming als de Klant worden opgezegd tegen het einde van de (verlengde) looptijd van de Overeenkomst met inachtneming van een opzegtermijn van ten minste drie (3) maanden. In het geval de Overeenkomst door de Klant telefonisch of via de website wordt opgezegd, dan kunnen de relevante gegevens via (voice)logging worden vastgelegd.”

Advies van de Commissie

Opdat van een werkelijke instemming van de opdrachtgever met de verlenging sprake zou zijn, dient de kennisgeving van zijn wil tot niet-verlenging op een redelijke datum vóór het einde van de bepaalde duur plaats te hebben. Dit hangt onder meer af van de (oorspronkelijk) bepaalde duur van de overeenkomst, de duidelijke kennisgeving (transparantieplicht), de aard van het product, en de gelegenheid voor de contractpartijen om desgevallend een nieuwe overeenkomst af te sluiten.

Een uiterste datum van kennisgeving van 3 maanden of meer vóór het verstrijken van de bepaalde duur dient in elk geval duidelijk onder de aandacht van de onderneming gebracht worden opdat deze niet verrast zou worden door de vereiste termijn tot kennisgeving van niet-verlenging. Ze kan, mede in het licht van deze transparantieplicht, onder omstandigheden onrechtmatig zijn.

Voorbeeld 2

1. De huurovereenkomst wordt afgesloten voor een onherroepbare periode van 20 trimesters. De facturatie en start van de huurovereenkomst vangt aan voor een vaste periode van 20 trimesters op datum van levering van het materiaal, voorwerp uitmakend van huidig contract, rekening houdend met de commerciële kortingen, indien van toepassing. [...] Tenzij de Huurder tijdig via een aangetekend schrijven aan X te kennen geeft dat hij de overeenkomst niet wil verlengen en vernieuwen, ten laatste 12 maanden voor het einde van de oorspronkelijke looptijd, en de betaalterminal tijdig en aangetekend naar X teruggestuurd heeft, wordt deze overeenkomst verlengd voor een bijkomende periode van 20 trimesters (5 jaar) onder dezelfde voorwaarden als deze overeenkomst.

Advies van de Commissie

Een beding waarbij de onderneming één jaar op voorhand zijn wil te kennen moet geven om een overeenkomst inzake de huur van betaalterminals voor nogmaals een periode van 5 jaar te verlengen, is ver verwijderd van de vervaldatum van de overeenkomst en tast zodoende

de wil van de onderneming om de overeenkomst niet langer te verlengen volgens de brc Onrechtmatige Bedingen aan, watin strijd is met artikel VI.91/5, 2°, WER juncto artikel VI.91/3, § 1, WER.

4 Opzeg

Indien het om overeenkomsten van bepaalde duur gaat en de verkrijgende onderneming de overeenkomst "om welke reden dan ook "verbreekt" (in de bewoordingen van de aangetroffen bedingen), dan is bij sommige ondernemingen een forfaitaire verbrekingsvergoeding verschuldigd. Eenzelfde forfaitaire vergoeding is trouwens verschuldigd wanneer de huurder andere contractuele verplichtingen niet nakomt, bijvoorbeeld wanneer hij de documenten met betrekking tot het acquiringcontract niet ondertekent binnen de maand volgend op de ondertekening van de verhuurovereenkomst.

Andere ondernemingen eisen bij een voortijdige beëindiging van de overeenkomst een vergoeding van 50% van de nog resterende duur).

Daarnaast dient de onderneming de gehuurde terminals binnen een zeer korte termijn te restitueren, op straffe van een bijkomende forfaitaire vergoeding. Vertoont de terminal gebreken die niet worden gedekt door de technische bijstand, dan is de onderneming bijkomend de vervangwaarde van de toestellen verschuldigd/

Voorbeeld 1

12.1. Indien de Huurder na ondertekening van huidige overeenkomst beslist om welke reden ook de overeenkomst te verbreken zal de verhuurder gerechtigd zijn op een forfaitaire en niet reduceerbare verbrekingsvergoeding van 1.200 € excl. BTW. Iedere verbreking van de overeenkomst dient via een per post aangetekende brief aan de verhuurder betekend te worden. Indien de verbreking van de overeenkomst gebeurt na de installatie van de betaalterminal, zal de verbreking pas ingaan in de maand volgend op de maand waarin de betaalterminal en zijn toebehoren per aangetekend zending aan de verhuurder betekend wordt.

12.2. Indien de Huurder na ondertekening van de huidige overeenkomst de documenten om het acquiringcontract te laten aanvaarden niet ondertekent binnen de maand volgend op de ondertekening van onderhavige overeenkomst, zal de verhuurder gerechtigd zijn op een forfaitaire en niet reduceerbare verbrekingsvergoeding van 1.200 € excl. BTW.

13. Bij de beëindiging van de overeenkomst, welke ook de reden daarvan is, zal de Huurder binnen de drie kalenderdagen na betekening ervan de betaalterminal en zijn toebehoren terugbezorgen aan verhuurder. De Huurder draagt de volledige verantwoordelijkheid met betrekking tot de verzending van het materiaal naar de verhuurder.

Indien de Huurder binnen de gestelde termijn van drie kalenderdagen de betaalterminal niet heeft teruggebracht, is het bedrag van een nieuw toestel (afhankelijk van het type toestel) excl. BTW onmiddellijk verschuldigd door de Huurder ten gevolge van het geleden verlies door de verhuurder

Indien het apparaat beschadigingen of defecten vertoont die niet door de technische bijstand worden gedekt, dan is de Huurder een door de verhuurder berekende vergoeding verschuldigd een nieuw toestel (afhankelijk van het type toestel) excl. BTW

Voorbeeld 2

10.1. Tenzij anders is overeengekomen is acceptant verplicht de producten de eerstvolgende werkdag volgend op het einde van de huurperiode voldoende gefrankeerd en per verzekerde post terug te sturen naar de onderneming.

10.2. Bij een tekortkoming in de nakoming van de in lid 1 van dit artikel genoemde en bedoelde teruggaveverplichting is Acceptant tot de dag van daadwerkelijke retourontvangst, een vergoeding per etmaal van 150% van het huurtarief per dag voor het betrokken goed verschuldigd, ongeacht het verdere recht van de onderneming op schadevergoeding en/of het (laten) terughalen van het goed voor rekening van Acceptant.

15.4 In geval van beëindiging van de Overeenkomst door de onderneming is Acceptant niet gerechtigd tot enige vorm van schadevergoeding.

15.6 Bij tussentijdse beëindiging van de Overeenkomst, om welke reden dan ook, zal te allen tijde ten minste 50% van de vergoeding die aan de onderneming verschuldigd zou zijn geweest bij een voortzetting van de Overeenkomst dienen te worden voldaan.

Bespreking

- Opzegbeding vs. schadebeding

Bij de vraag of bedingen als (1) opzegbedingen dan wel als (2) schadebedingen dienen te worden beschouwd, dient nagegaan te worden of de partijen het niet in acht nemen van de bepaalde duur als (1) een bevoegdheid voor één of beide partijen beschouwen om de overeenkomst 'ad nutum' eenzijdig te beëindigen, dit wil zeggen zonder dat hiertoe enige motivering voor nodig is of enige reden voor moet worden opgegeven¹⁵, dan wel (2) als een wanprestatie, met andere woorden een bedongen vergoeding voor een tekortkoming aan één van de essentieel beschouwde verbintenissen van de overeenkomst beschouwen¹⁶.

Gelet op de gehanteerde formulering, en op de omstandigheid dat een identieke bedongen vergoeding ook geldt bij bijvoorbeeld het niet tijdig ondertekenen van de acquiringovereenkomst, en naast de bedongen forfaitaire vergoeding voor tekortkoming in het naleven van de bepaalde duur ook strikte vergoedingen gelden voor restitutie "in perfecte

---

¹⁵ Cass. 6 september 2002, RABG 2003, 637

¹⁶ Zie in dezelfde zin: COB 24, 25 juni 2008, Advies inzake de contractuele voorwaarden in de sector van de teledistributie, p. 31 en COB 23, 19 december 2007, Advies inzake de contractuele voorwaarden in de overeenkomsten tussen videotheken en consumenten, p. 11-12.

staat” van de gehuurde toestellen, is de brc Onrechtmatige bedingen van oordeel dat dergelijke bedingen als schadebedingen moeten worden beschouwd.

Worden behoudens bewijs van het tegendeel vermoed onrechtmatig zijn, de bedingen die ertoe strekken “schadevergoedingsbedragen vast te stellen die kennelijk niet evenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de andere partij” (zie art. VI.91/5, 8°, WER).

- Toetsing aan het nadeel dat door de dienstverstrekkende onderneming kan worden geleden

De brc Onrechtmatige Bedingen is hierbij van mening dat de gecumuleerde contractueel bedongen bedragen kennelijk onevenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden en behoudens bewijs van het tegendeel geacht kunnen worden in strijd te zijn met artikel VI.91/5, 8° WER.

Vooraf de bedongen vergoeding bij laattijdige restitutie van de betaalterminals staan niet in verhouding tot een redelijk te ramen schade in hoofde van de dienstverstrekkende onderneming. In voorbeeld 1 wordt de aankoopwaarde verschuldigd geacht bij restitutie later dan 3 kalenderdagen, en in voorbeeld 2 wordt een dagvergoeding aan 150 % van het huurtarief per dag aangerekend bij restitutie na de eerstvolgende werkdag.

Een dergelijke vergoeding stemt niet overeen met een redelijk te ramen schade, en is te beschouwen als een boete bij laattijdige restitutie. Dergelijke bedingen worden tot bewijs van het tegendeel vermoed in strijd te zijn met artikel VI.91/5, 8° WER, dat bedingen verbiedt die ertoe strekken “in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de andere partij, schadevergoedingsbedragen vast te stellen die kennelijk niet evenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden.”

Tenslotte kan niet worden verwacht dat een betaalterminal die gedurende een overeenkomst gebruikt is, in perfecte staat is. Rekening moet worden gehouden met normale slijtage. Per definitie (zie voorbeeld 1 in fine) contractueel een vergoeding eisen ten belope van de aankoopwaarde van de terminals stemt dan ook niet overeen met de schade die door de dienstverstrekkende onderneming kan worden geleden.

- Totaal gebrek aan wederkerigheid van schadebedingen

Terwijl in hoofde van de verkrijgende onderneming strenge vergoedingen worden geëist bij het miskennen van de bepaalde duur, bepaalt de dienstverlenende onderneming dat hij tot niets gehouden is indien hij de overeenkomst eenzijdig beëindigt.

Zie voorbeeld 2: "15.4 In geval van beëindiging van de Overeenkomst door Verhuurder is Acceptant niet gerechtigd tot enige vorm van schadevergoeding. "

Een dergelijk totaal gebrek aan wederkerigheid wordt, behoudens bewijs van het tegendeel, vermoed in strijd te zijn met artikel VI.91/3, § 1, WER.

Besluit

In het licht van de onderzochte contractvoorwaarden verstrekt de bijzondere raadgevende commissie “Onrechtmatige bedingen” de volgende aanbevelingen:

1 Transparantievereiste

1. De transparantievereiste (artikel VI.91/2, § 1, WER) houdt in dat de toepasselijke contractvoorwaarden zo zijn opgesteld en geformuleerd, dat de onderneming aan wie ze tegengeworpen worden, zijn contractuele rechten en verplichtingen op duidelijke en begrijpelijke wijze kan vatten. Dit wil ook zeggen een informatieverstrekking in een voor de gemiddelde onderneming begrijpelijke taal, gelet op de concrete omstandigheden van het geval.

Dit betekent verder onder meer:

- een duidelijke globale presentatie,
- een formulering die toelaat de draagwijdte van de aangevane rechten en verplichtingen direct te kunnen vatten,
- een prominente aandacht voor bedingen met een belangrijke impact op de contractuele relatie zoals desgevallend de duur
- het samen behandelen van clausules die met elkaar samenhangen, bijvoorbeeld in dit geval clausules omtrent de duur en de opzegmogelijkheden.

2. Bij de beoordeling van de transparantie en het eventuele onrechtmatige karakter van bedingen moet ook rekening gehouden worden met andere overeenkomsten waarvan de betrokken overeenkomst afhankelijk is (zie artikel VI.91/3, § 2, WER).

In casu dienen de overeenkomst inzake verhuring van betaalterminals en deze inzake ‘commercial acquiring’ zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd worden. Is dit niet het geval, dan moeten andere voorwaarden duidelijk onder de aandacht van de verkrijgende onderneming worden gebracht, zodat hij weet waaraan zich te houden.

2 Initiële duur

1. Aangezien de duur in veel van de onderzochte overeenkomst een essentieel element van de overeenkomst is, zeker gezien de verregaande gevolgen, moet deze uitdrukkelijk onder de aandacht van de verkrijgende onderneming gebracht worden, en duidelijk en begrijpelijk geformuleerd te zijn. Als essentieel element beveelt de brc Onrechtmatig Bedingen aan om ze duidelijk op de voorzijde van de bestelbon naar voor te laten komen.

Wordt de duur niet duidelijk onder de aandacht gebracht, dan kan worden aangenomen dat de onderneming zich niet redelijkerwijze bewust kan zijn van de desgevallend lange duur van de contractuele gebondenheid. Een dergelijk gebrek aan transparantie heeft verregaande gevolgen voor de contractuele rechten van de verkrijgende onderneming en kan tot de conclusie leiden dat een dergelijk beding in strijd is met de algemene norm (artikel VI.91/3, § 1, WER).

2. Gelet op de verregaande gevolgen inzake contractuele gebondenheid van de verkrijgende onderneming en de eventuele stilzwijgende verlenging van dergelijke overeenkomsten, moet duidelijk zijn *vanaf welke datum* de onderneming verbonden is. Het aanvangspunt van die contractuele gebondenheid moet bovendien *vaststaan*, en kan niet afhangen van het discretionaire recht van de dienstverstrekkende onderneming.

3. Wat de contractuele gebondenheid betreft, zijn bedingen waarbij de verkrijgende onderneming onherroepelijk verbonden is, terwijl de dienstverstrekkende onderneming zich het recht toe-eigent om de overeenkomst te weigeren tot na een maand na het sluiten van de overeenkomst in elk geval onrechtmatig krachtens artikel VI.91/4, 1° WER.

4. Tegenover de verbondenheid van bepaalde duur van de verkrijgende onderneming moet ook een verbondenheid van de dienstverstrekkende onderneming staan om de overeengekomen prestatie aan de vastgestelde prijs te verstrekken

Bedingen die in overeenkomsten van bepaalde duur, tegenover de strikte gebondenheid van de verkrijgende onderneming, de dienstverstrekkende onderneming toestaan om eenzijdig en los van objectieve elementen de prijs en de voorwaarden aan te passen worden vermoed strijdig te zijn met artikel VI.91/5, 1°, WER, en creëren naar de mening van de brc Onrechtmatige Bedingen eveneens een kennelijk onevenwicht tussen de rechten en plichten van de partijen, in strijd met de algemene norm (art. VI.91/3, § 1, WER).

3 Stilzwijgende verlenging

Opdat van een werkelijke instemming van de opdrachtgever met de verlenging sprake zou zijn, dient de kennisgeving van zijn wil tot niet-verlenging op een redelijke datum vóór het einde van de bepaalde duur plaats te hebben. Dit hangt onder meer af van de (oorspronkelijk) bepaalde duur van de overeenkomst, de duidelijke kennisgeving (transparantieplicht), de aard van het product, en de gelegenheid voor de contractpartijen om desgevallend een nieuwe overeenkomst af te sluiten.

Een uiterste datum van kennisgeving van drie maanden vóór het verstrijken van de bepaalde duur dient in elk geval duidelijk onder de aandacht van de onderneming gebracht worden opdat deze niet verrast zou worden door deze termijn tot kennisgeving van niet-verlenging. Ze kan, mede in het licht van deze transparantieplicht, onder omstandigheden onrechtmatig zijn.

Een beding waarbij de onderneming één jaar op voorhand zijn wil te kennen moet geven om een overeenkomst inzake de huur van betaalterminals voor nogmaals een periode van 5 jaar te verlengen tast de wil van de onderneming om de overeenkomst niet langer te verlengen volgens de brc Onrechtmatige Bedingen in elk geval aan, en is in strijd met artikel VI.91/5, 2°, WER juncto artikel VI.91/3, § 1, WER.

4 Opzeg

De verkrijgende onderneming die eenzijdig de overeenkomst “verbreekt” tijdens de bepaalde duur, moet allerlei vergoedingen betalen en de gehuurde terminal binnen zeer korte termijn “in perfecte staat” te restitueren, op straffe van een bijkomende forfaitaire vergoeding.

Bij de vraag of dergelijke bedingen als (1) opzegbedingen dan wel als (2) schadebedingen dienen te worden beschouwd, dient nagegaan te worden of de partijen het niet in acht nemen van de bepaalde duur als (1) een bevoegdheid voor één of beide partijen beschouwen om de overeenkomst ‘ad nutum’ eenzijdig te beëindigen, dit wil zeggen zonder dat hiertoe enige motivering voor nodig is of enige reden voor moet worden opgegeven, dan wel (2) als een wanprestatie, met andere woorden een bedongen vergoeding voor een tekortkoming aan één van de essentieel beschouwde verbintenissen.

In de onderzochte contracten kwam de bijzondere raadgevende commissie gelet op de formulering en gelet op de omstandigheid dat identieke bedragen bij andere wanprestaties bedongen werden, tot de conclusie dat het om schadebedingen ging.

Schadebedingen moeten het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de andere partij op redelijke wijze vergoeden (art. VI.91/5, 8°, WER).

De bijzondere raadgevende commissie kwam bij de behandelde voorbeelden tot de conclusie dat de gecumuleerde contractueel bedongen bedragen duidelijk niet in verhouding stonden tot een redelijk te ramen schade in hoofde van de dienstverstrekkende onderneming.

Er kan daarnaast ook niet worden verwacht dat een betaalterminal die gedurende een overeenkomst gebruikt is, in perfecte staat is. Per definitie contractueel een vergoeding eisen ten belope van de aankoopwaarde van de terminals stemt dan ook niet overeen met de schade die door de dienstverstrekkende onderneming kan worden geleden.

Tenslotte volgt uit de algemene norm dat bedingen, waar dit nuttig is, in beide richtingen moeten gelden (het principe van de ‘symmetrie’ in wederzijdse rechten en plichten). Het eisen van strenge vergoedingen voor de verkrijgende onderneming die de bepaalde duur miskent, terwijl de dienstverlenende onderneming zou bepalen dat hij tot niets gehouden is indien hij de overeenkomst eenzijdig beëindigt, betekent een totaal gebrek aan wederkerigheid, en kan in strijd zijn met artikel VI.91/3, § 1, WER.